

פניני הדרך היומי

לקט פנינים יקרים ונחמדים על סדר הדרך היומי

עירובין קה-פסחים ז | פרשת ויצא | גליון מס' 74

דף קה.

תנו רבנן הכל נכנסין בהיכל לבנות לתקן ולהוציא את הטומאה, ומצוה בכהנים, אין שם כהנים נכנסין לויים, אין שם לויים נכנסין ישראלים- המקדש דוד (סי' אות ה) תמה דאיזה עדיפות יש ללוי מעל ישראל ליכנס להיכל, הא גם לוי זר הוא. ותירץ עפ"י המבואר ברש"י (ערכין יג ב) דלויים היו גם ממונים לנקות את העזרה בנוסף למה שהיו שוערים ומשוררים, והוצאת הטומאה בכלל ניקוי עזרה הוא. אלא דבהיכל מקדימין את הכהנים ללויים מאחר דאסור לזר ליכנס להיכל, אבל במקום שאין כהנים וחייב זר להיכנס עדיף שלוי יכנס שתפקידו לנקות המקדש, ועי"ש שכתב דגם לענין לבנות ולתקן שייך לומר דהו"ל כניקוי שהוא שירות לצורך תיקונו של מקדש. ויעוין עוד בחזון יחזקאל (כלים א ט) שציין לפסוק בדברי הימים (ב כט ה) 'ויאמר להם שמעוני הלויים עתה התקדשו וקדשו את בית ה' אלקי אבתיכם והוציאו את הנדה מן הקדש. הרי שזה היה תפקיד הלויים אם אין כהנים, ויעוין בהעמק דבר (ויקרא י ד) שביאר על פי חז"ל זה הטעם שהקב"ה ציוה דוקא למישאל ואלצפן להוציא את בני אהרן, מכיון שאם אין כהנים נכנסין לויים.

שאחר הקשירה כבר אינו צריך כלל להקשר, ומניחו קשור מפני שמתעצל להתירו אבל אינו רוצה בקשירתו אינו נחשב לקשר של קיימא ומותר לעשותו בשבת. ומוכיח זאת ממה ששנינו במתני במס' יומא (סז א) גבי שעיר המשתלח: "מה היה עושה חולק לשון של זהורית חציו קשור בסלע וחציו קשור בין שני קרניו ודחפו לאחוריו והוא מתגלגל ויורד". ולכאורה איך היה מותר לעשות ביוהכ"פ קשר של קיימא. אלא מכיון שאחר הקשירה אינו צריך כבר להקשר, לכן אינו נחשב כלל לקשר של קיימא ולפיכך מותר לעשותו.

<<<<<<>>>>>>

מסכת פסחים

דף ב.

אור ל"ד בודקין את החמץ- מסקינן בגמרא שאור היינו ליל י"ד. וכתב הראב"ד בהשגות על בעה"מ שלכך נקט התנא לשון אור לומר שצריך להקדים לבדוק בתחילת הלילה בזמן שעדיין אור, והיינו מיד בצאת הכוכבים, כדי שלא יתרשל או שלא ישכח (וכ"ה בח"י ריש סי' תל"א מהרא"ש בת' כלל י"ד סי' ג).

קיי"ל דעד צאת הכוכבים יממא הוא- בקובץ שיעורים על פסחים כותב לחקור בהא דצאת הכוכבים הוי לילה, אם הכוכבים עצמן הן לילה, או שאין הכוכבים אלא סימן וראיה שהוא לילה.

ונפק"מ דשתי כיתי עדים המעידים כל כת על שעה אחת מיקרי חצי דבר, והטעם דשערות עצמן הן הגדלות, ולא סימן לגדלות, ולפיכך כל כת מעידה רק על חצי גדלות, אבל בעדות על חזקת ג' שנים, החזקה אינה אלא ראיה שהיא שלו, ולפיכך אם באו

לסיים מס' עירובין

קשירה דאתי לידי חיוב חטאת לא שרו ליה רבנן- למדנו מזה דקשירה של קיימא לא התירו במקדש, וכמו"כ לדבר מצוה התירו רק קשר שאינו של קיימא, כדאיתא במתני' במס' שבת (קנז א). ואכן הרמב"ם (בפ"י מהל' שבת ה"ו) פסק כן להלכה, עיין שם.

וכתב הגאון מבריסק המהרי"ל דסקין זצ"ל בתשובותיו (קונטרס אחרון סי' ה' ס"ק לה) דבמקום

היתה טהורה לקרבן, על כן נחשב לשון מגנה אם יגנה אדם הדברים אשר הם למאכל אדם, עכ"ל. ולפי"ז א"ש דבפרשת שמיני, אז הבהמה הטמאה אסור באכילה, ולפיכך שפיר קוראת אותם התורה טמאה.

ובספר פתח עינים מעיר דמה ראוי יש מקרא אשר איננה טהורה, דלמא התם שאני דאחר המבול יותר לבני נח כל הבהמות לאכילה לכן לא רצה ה' להזכיר שם טומאה, אבל מנ"ל דבעלמא צריכים לעקם שלא להוציא דבר מגונה, ומתרץ משום דא"כ הו"ל לקרא לכתוב מן הבהמה הטהורה ומשאר בהמות, מדעקם הכתוב לכתוב אשר איננה טהורה, משמע דבא להשמיענו שצריכים לעקם שלא להוציא דבר מגונה.

ומשלו משל נאה על זה, שהיו שני אנשים בשם משה שגרו ברחוב אחד, אחד עשיר מופלג, ואחד עני ואביון. ופעם כשאחד הביא דואר בשביל משה העני, הוא דפק על הדלת של משה העשיר, ושאל להמשרת אם פה גר משה (שהוא העני), התחיל לצחק עליו המשרת, המשה שצריך לקבל זה המכתב הוא משה עני ואביון וגר בצריך בסוף הרחוב, ואיך אתה דופק על הדלת של משה הראש הקהל ורוצה ליתן לו מכתב של עני ואביון. אחר שאיש הדואר הלך, אמר משה העשיר להמשרת שזה מאוד לא בסדר שאתה מדבר על משה העני, כי היית צריך רק לומר שמשה הזה שבשבילו המכתב גר שמה ולהראות לאיש הדואר איפה הוא גר.

לימים בא שדכן למשה העשיר ושידך לו את הבת של משה העני, כשמע משה העשיר על השידוך, הוא התחיל לצעוק על השדכן, איך יש לו העזות לשדך להגביר העשיר הראש הקהל שידוך עם עני מרוד ואביון, וזרק את השדכן מן הבית.

משה העשיר ראה איך המשרת מחייך לעצמו ושאלו למה אתה מחייך.

והשיב לו: ראה איך אתה מדבר על משה העני, וכשאני דברתי על העני צעקת אלי. ואז אמר לו העשיר שיש חילוק, דכשיהיה רק שאלה להראות המקום איפה גר משה העני לא היה צריך לדבר עליו, אבל כשבא שידוך עם משה העני, רציתי שהשדכן יבין טוב טוב למה אני לא רוצה את השידוך, כדי שהוא לא יביא אנשים שדומים למשה העני.

כך כשהתורה מספרת את המעשה של המבול, וזה רק מראה איך זה היה, כותבת התורה "אשר איננו טהורה", אבל כשבא למעשה, לידע מה מותר ומה אסור לאכול, אז התורה מדגישה "טמא הוא לכם".

ג' כיתי עדים וכל כת מעידה על שנה אחת, הוי חזקה.

ועכשיו החקירה היא אם באו ג' כיתי עדים וכל כת מעידה על כוכב אחד, אי מקרי חצי דבר מפני שהכוכבים הן עצמן לילה ולא הוי עדות, או דילמא דמהני העדות מפני שהכוכבים הם רק ראייה ללילה.

ומביא רא"י ממעשה בראשית דהכוכבים נבראו ביום רביעי, והלוא לפני יום רביעי כתיב "ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד", אלמא דשייך שיהיה לילה בלא כוכבים כלל, עיין שם.

דף ב:

ואיך הרחקה הוא דעבוד רבנן לדאורייתא - ברש"ש הביא מתש"ו בית אפרים שתמה על מה דאיתא כאן בסוגיא דאיסור מלאכה בער"פ אחר חצות אינו אלא מדרבנן, דתוס' לקמן ריש פרק מקום שנהגו (דף נ' ע"א) הביאו מירושלמי שהוא איסור דאורייתא, דכיון שקרבנו קרב, אינו בדין שיעשה אז מלאכה. הנה עיין שם בר"ן ובמלחמות דנקטו גם בדעת הירושלמי דהוי רק מדרבנן, ולא בא אלא ליתן טעם למה אסרו חכמים מלאכה.

וביפה עינים כאן כתב דיש לומר דהכא בסוגיא איירי בזמן הזה, דליכא הקרבת קרבן פסח, ולכולי עלמא אין איסור מלאכה בערב פסח רק מדרבנן.

דף ג.

אל יוציא דבר מגונה מפיו - כתב בס' חשוקי חמד לדון בנידון מעניין והוא כשצריך לדבר עם אשה ויכול לבחור באחת משתי דרכים, או לדבר בלשון קצרה שאינה לשון נקיה, כדי לקיים אל תרבה שיחה עם האשה כמבואר בפרקי אבות (פ"א מ"ה), או לדבר בלשון ארוכה, הגם שבזה הוא מרבה שיחה עם אשה כדי לקיים את הנאמר במסכת פסחים דף ג ע"א לעולם אל יוציא אדם דבר מגונה?

תשובה. דן בזה בספר בניהו, והכריע לדבר בלשון נקיה מאחר וכתוב במסכת פסחים "לעולם" אל יוציא דבר מגונה, כוונת "לעולם" לרבות אפילו עם מדבר עם אשה, יעו"ש, והוא חידוש. ועיין בס' יד יהושע מש"כ להעיר בזה.

לעולם אל יוציא אדם דבר מגונה מפיו שהרי עקם הכתוב שמונה אותיות ולא הוציא דבר מגונה מפיו שנאמר וכו' "ומן הבהמה אשר איננה טהורה" (בראשית ז, ח) - וקשה דהרי התורה בפרשת שמיני קוראת לבהמה הטמאה בשם טמאה ולא כתוב איננה טהורה. וי"ל עפ"י ד השערי תשובה לרבינו יונה בשער השלישי (אות רל), דכתב שבעת ההיא דבזמן נח היתה בהמה הטמאה מותרת באכילה אך לא

המצוה. ואילו בבבא מציעא הגירסא: סד"א ניחא לי לאיניש "דתעביד" מצוה בממוני. ותיעביד היינו מעצמה, לבד, בלי ידיעתו, ובזה אמנם קי"ל דלא ניחא ליה לאיניש.

עוד תירץ המרדכי דבחמץ דאינו כרוך רק בטירחא, לבדוק החמץ, אמרינן ניח"ל לאיניש למיעבד מצוה בממוני, והיינו או שיטריח א"ע או שישכור אחר לבדוק במקומו, אבל התם גבי ס"ת, דיחנו חשש שיפסד ויקרע הס"ת ויפסיד ממונו, בזה ל"א דניחא לי.

בשו"ת חתם סופר (או"ח סי' ב') הביא מריטב"א ב"מ שם שתירץ דבוודאי קי"ל דניח"ל לאיניש לעביד מצוה בממוני, כדאמרינן גבי חמץ, אבל גבי ס"ת, הרי אם יקרע, יפסיד מצוה שלו, דלא יוכל לקרוא בו יותר, וא"כ לא ניח"ל דלעביד מצוה בממוניה על חשבון שיפסיד הוא עצמו מצוה.

ועיי"ש עוד בחתם סופר שהביא דברי הרמב"ם (סוף הל' נחלות) שכתב שמי שנשתטה נותנים צדקה עבורו מנכסיו. וכתב הכסף משנה בתי' א' משום דניח"ל לאיניש דלעבד מצוה בממוני. והקשו ע"ז דכאן הרי דומה לס"ת לכל התירוץ. דהא הוי הוצאת ממון שלא מדעתו, והפסד מרובה, ורק לפי הריטב"א א"ש דאין הוא מפסיד מצוה. אולם החת"ס ביאר כוונת הכס"מ וז"ל: ונ"ל דהכס"מ דקדק ולא כתב דניח"ל דלעבד "מצוה, אלא ליתעביד "צדקה" דוקא. והיינו משום דשאר מצות, יש צדיקים שמגיע עליהם כמעשה הרשעים בעה"ז, משא"כ בצדקה שנאמר בחנוני נא בזאת כו' בודאי ניחא ליה, עיין שם. (ס' דף על הדף).

דף ו.

אמר אב"י הא דאמרת תוך שלשים יום זקוק לבער לא אמרן אלא שדעתו לחזור וכו'. אלא אמר רבא הא דאמרת קודם שלשים אין זקוק לבער לא אמרן אלא דאין דעתו לחזור אבל דעתו לחזור אפילו מראש השנה זקוק לבער - הגאון ר' יוסף ענגיל ז"ל בספרו לקח טוב (כלל ו') האריך לבאר במצוה הנוהג בזמן מיוחד כגון לולב ומצה אם החיוב חל על האדם רק בזמן המצוה או גם בכל השנה חייב לדאוג לקיים אותה בזמנה. וכתב שם דאב"י ורבא כאן נחלקו בענין זה, דאב"י ס"ל דאין החיוב חל על האדם לפני זמן המצוה, וע"כ אפילו כשדעתו לחזור אין חייב לבער לפני שלשים יום עד שיחזור. אבל רבא ס"ל דיש חיוב מצוה על האדם גם לפני זמן המצוה, וע"כ גם לפני שלשים חייב לדאוג לקיים את המצוה בזמנה וע"כ חייב היום לבער שלא יעבור בשובו מביתו. [ובאות י"א הביא מהא דלעיל ג: בריב"ב לא עלה להביא פסחו, וביאר הצ"ח דלפני זמן שחיטת

חד אמר כו' ואין מוסקין בטהרה כו' אמר מובטח אני בזה שהוא מורה הוראה בישראל - על פי זה פירש הכתנות אור (פ' שמיני) הפסוק (שמיני י' יא - יב) ולהבדיל וגו' בין הטמא ובין הטהור ולהורות את בני ישראל וגו'. כלומר מי שמבדיל בין הטמא ולבין הטהור, שמשתמש בלשון נקי לומר אשר לא טהור, הרי זה מובטח, ולהורות את בני ישראל, שהוא יהיה בעתיד מורה הוראה בישראל וכן מובא בשם הגר"א ז"ל.

כי סליק אמר להו: מאליה ספו לי. אמרו ליה: אליה לגבוה סלקא. אמרו ליה: מאן אמר לך הכי? אמר להו: רבי יהודה בן בתירא, אמרו: מאי האי דקמן? בדקו בתריה ואשכחוהו דארמאה הוא, וקטלוהו - כתב על כך הברית יעקב (או"ח יט) שאין לומר שקטלוהו משום שאכל מן הפסח, ונאמר 'בן נכר לא יאכל בו', ואזהרתו זוהי מיתתו, שהרי לא חשיב בן נח האוכל מן הפסח בשבע מצוות שבן נח מוזהר עליהם. ואם כן איך יהרג על זה... ואפשר לומר כיון שהארמאה הטעה, וסברו שישראל הוא, אם כן מה שמינוהו על קרבן הפסח בטעות היה המינוי, ומכירה בטעות אינה מכירה, ומה שאכל מן הפסח הוי גזל, אעפ"י ששילם על חלקו ובן נח נהרג על הגזל.

ויעוין במרומי שדה דהרגוהו להאי ארמאה על פי הא דתנן במסכת סנהדרין (דף פא ע"ב) 'כהן ששימש בטומאה, פרחי כהונה מוציאין אותו חוץ לעזרה ומפציעין את מוחו בגזירין', וה"נ הרי הוא נכנס בעזרה בטומאת גוי, ואף על גב שאינו אלא מדרבנן, מ"מ גם הריגתו אינה אלא איסור בידי שמים.

דף ד:

המשכיר בית לחבירו בחזקת בדוק כו' ניחא לי לאיניש לקיומי מצוה בממוני - בגמ' ב"מ (כט ב) איתא דאין השואל רשאי להשאל אפילו ספר תורה, ולא אמרינן ניחא ליה לאיניש דתיעביד מצוה בממוניה. והק' הראשונים דהגמ' ב"מ דמסיק דלא ניח"ל לאיניש למיעביד מצוה בממוניה, סותר סוגיא דידן דמסיק דניח"ל לאיניש דלעביד מצוה בממוניה.

ותירץ במרדכי (ב"מ סי' רס"ג) דבב"מ איירי הסוגיא בשלא מדעתו, שהשואל בלי ידיעת המשאל משאל הס"ת לאחר, בזה לא אמרינן ניחא לי לאיניש דמיעבד מצוה בממוני. אבל כאן שהוא בידיעתו טורח לבדוק, שפיר קי"ל דניח"ל לאיניש דתיעביד מצוה בממוני. ע"כ.

ונראה דתירוף זה מדויק בלשונות הגמרא, דהכא בפסחים א': ניחא ליה לאיניש "לקיומי" מצוה בממוני. והיינו שהוא בעצמו מקיים בדעתו וברצונו

פסח אינו חייב לעלות לירושלים לאכול להקריב את הפסח בזמנו].

דף ו:

דילמא משכחת ליה לבתר איסורא ולא ברשותיה קיימא ולא מצי מבטיל דא"ר אלעזר שני דברים אינו ברשותו של אדם ועשאן הכתוב כאילו ברשותו ואילו הן בור ברה"ר וחמץ משש שעות ולמעלה - בשאגת אריה (סי' עז) דן במי שיש בידו חמץ של אחרים וקיבל עליו אחריות אי יכול לבטלו, משום דכיון דאילו נגנב או נאבד צריך לשלם, א"כ נחשב כשלו לגבי שיוכל לבטלו.

וכתב דיש להוכיח מהגמרא כאן דלא יכול לבטלו, כי אם נאמר דיכול לבטלו, א"כ גם חמץ משש שעות ולמעלה אף דהוי אינו שלו ואינו ברשותו משום דאסור בהנאה ורק לגבי בל יראה עשאה התורה כאילו ברשותו, מ"מ היות ולאחר הפסח החמץ יהי מותר בהנאה מן התורה לר' שמעון, א"כ דבר הגורם לממון כממון דמי, ושפיר נחשב שלו וברשותו לגבי זה שיהי יכול לבטל החמץ, דאם יכול לבטל חמץ שנחשב שלו רק מטעם דקיבל עליו אחריות, כ"ש שיכול לבטל חמץ דנחשב שלו משום דלאחר הפסח יהי מותר בהנאה מה"ת.

אלא ודאי מדלא מהני כאן לבטל החמץ, הרי דכדי לבטל החמץ צריך שיהי שלו ממש ולא קיי"ל כר' שמעון בהא דדבר הגורם לממון נחשב כממון דמי, א"כ כ"ש דלא מהני ביטול חמץ בחמץ שאינו שלו אלא קיבל עליו אחריות תשלומין, עיין שם.

דף ז:

מנא הני מילי אמר רב חסדא למדנו מציאה ממציאה ומציאה מחיפוש וכו' וכתוב התם ויחפש בגדול החל ובקטן כלה וימצא כו' - כתב בספר בצילו חמדתי (ע' קל"ג) בשם הגאון מטשעבין זצ"ל: איתא בשלחן ערוך או"ח (הלכות בדיקת חמץ סימן תלד סעיף ב') הגה, ונוהגים להניח פתיתי חמץ במקום שימצאם הבודק כדי שלא יהא ברכתו לבטלה, ורבנו זצ"ל אמר בשם ה"זייגער מאכער" מהעיר דומברובא, כי

מה שמניחין פתיתי חמץ לפני הבדיקה, אף שנראה כחוכא ואיטלולא שהרי הניחום שם בדווקא. אמנם הילפותא במסכת פסחים על בדיקת חמץ הוא (ז ע"ב): תנא דבי רבי ישמעאל לילי ארבעה עשר בודקים את החמץ לאור הנר, אף על פי שאין ראייה לדבר זכר לדבר, שנאמר (שמות יב, יט) שבעת ימים שאר לא ימצא, ואומר (בראשית מד, יב) ויחפש בגדול החל ובקטן כלה, ושם הרי הניח מנשה את הגביע מדעת באמתחת בנימין, רואים מכאן שאע"פ שהניחום שם מדעת נקראת חיפוש, הוא הדין בדיקת החמץ אף על פי שהניחום שם מדעתו, הוי בדיקה ע"כ.

הג"ר אליקים דבורקס שיחי" כותב: מפורסם מאחד הגדולים ויש מיחסים זאת לגר"א שתמה מדוע הגמ' לא הביאה ממה שנאמר בלבן "ויחפש התרפים ולא מצא", והוכיח מזה למה שמבואר בשם האריז"ל להניח עשרה פתיתין לפני בדיקת חמץ. ולכאורה מה שייך חיפוש בדבר שידוע לו, שהרי הניחו הגביע באמתחת בנימין במכוון. אלא מכאן אפשר להביא ראייה למנהג האריז"ל, כמו בגביע שהמחפש הגביע ידע היכן נמצא הגביע אעפ"כ נאמר בו לשון חיפוש ומציאה ע"כ.

ושמעתי מהגאון ר' עזריאל אורבאך שליט"א שחוטנו מרן הגרי"ש אלישיב שליט"א מפזר בעצמו הפתיתים ולא ע"י אחר, וזאת על סמך ענין זה דשייך חיפוש גם בדבר שידוע בו. כמו"כ מובא בספר טעם ודעת פרשת מקץ (להגר"מ שטרנבוך שליט"א) שכך נהג אב"ד טשעבין זצ"ל.

שח לי הגאון ר' פנחס שינברג זצ"ל שגם הוא סובר כן לפי מה שכתב הרא"ש (בפסחים פ"א ס"י) שהברכה שמברכין על ביעור חמץ בלילה בעת הבדיקה ולא בבוקר בעת ביעור חמץ, משום שהברכה היא על תחילת הביעור שמתחיל הביעור שמתחיל בשעת הבדיקה, וא"כ אין ענין לבדוק החמץ במקומות שלא יודע היכן נמצא החמץ, אלא העיקר הוא להתחיל בביעור חמץ, ולכן הגם שהוא בעצמו הניח הפתיתין מקודם מועיל ע"כ.

<<<<<<>>>>>>

גליון זה יוצא לאור ע"י 'שיעור הדף היומי' בביהמ"ד אהל תורה רח' הרב יוסף קארו 4 ביתר.

מידי ערב נמסר שיעור בצורה רהוטה ובהירה בשעה 7.00 בערב - שמעו ותחי נפשכם.

כמו"כ מתקיים שיעור 'למושכימי קום' לאחר הנה"ח בביהמ"ד 'תורת משה מציון' רח' החוזה פינת דרכי איש, ו'למאחרי שבת' בביהמ"ד אהל יששכר רח' המגיד ממועזריטש 144 בשעה 10.35 בערב.

ניתן לשמוע את השיעור בקו השיעורים במס' 02-5941069 חדר 791 ולהקיש 1213

ניתן לקבל גליון זה ע"י בקשה למייל: K0504166339@gmail.com

בכתובת זו ניתן לקבל גם את הגליון היוצא ע"י 'בית מדרש גבוה לכהנים' ללימוד הלכות עבודת ביהמ"ק. לתרומות עבור 'בית מדרש גבוה לכהנים' פנו לטל 0504166339 או דרך מכשירי נדרים.